

OHJELMA 2030

HIILINEUTRAALI VARSINAIS-SUOMI | MONIMUOTOINEN LUONTO | LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ

UUSIUTUVA ENERGIA

OSALLISUUS

**LUONNON MONI-
MUOTOISUUS**

ILMASTOTYÖ

**KESTÄVÄT
JULKISET
HANKINNAT**

VESIENSUOJELU

KIERTOTALOUS

EKOSTEEMIPALVELUT

ENERGIATEHOKKUUS

HIILINEUTRAALI MAAKUNTA

**KASVATUS &
KOULUTUS**

LIKKUMINEN & LIIKENNE

MIHIN OHJELMAA 2030 TARVITAAN?

Globaali kestävyyskriisi, luonnonympäristön heikkeneminen ja ilmaston lämpeneminen ovat asettaneet ihmiskunnan aivan uudenlaisten haasteiden eteen. Alkaneen vuosikymmenen aikana meidän tulee rakentaa hyvinvointimme perusta uudentlaiselle, maapallon kantokyvyn rajoja kunnioittavalle pohjalle. Tämä tarkoittaa muutoksia myös paikallisella tasolla – niin kuntien, yritysten kuin yksilöidenkin osalta.

Elintapojemme muuttaminen maapallon kanto-
kyvyn rajallisuuden mukaisiksi edellyttää
ratkaisevia muutoksia ajattelutavoissamme ja
uusien toimintatapojen opettelemista. Keskeistä
on tunnistaa omien valintojemme vaikutukset
globaaleihin ympäristöongelmiin sekä löytää
uusia keinoja ja näkökulmia asioiden
ratkaisemiseksi.

Ilmastomuutoksen haasteisiin vastaaminen
edellyttää resurssien entistä tehokkaampaa
hyödyntämistä. Haasteet täytyy ratkaista
hyvinvointia ja parempaa tulevaisuutta luoden.
Yhdessä toimiminen ja osallistuminen ovat tärkeä
osa kestävästä päätöksentekoa. Siirtymän kohti
kestävämpää yhteiskuntaa täytyy tapahtua
oikeudenmukaisesti ja sosiaalisesti kestävällä
tavalla.

**KUNTA TOIMII LUONTEVANA ALUSTANA ERILAISILLE KESTÄVÄN KEHITYKSEN
TOIMENPITEILLE. MUUTOKSEEN TÄHTÄÄVIEN RATKAISUJEN JA UUSIEN KOKEILUJEN
TESTAAMINEN TAPAHTUU AINA ALUEELLISESTI JA PAIKALLISESTI. VALONIA ON
VARSINAIS-SUOMEN KUNTIEN APUNA MATKALLA KOHTI KESTÄVÄMPÄÄ YHTEISKUNTA.**

OHJELMAN LÄHTÖKOHDAT

Varsinais-Suomessa on pitkät perinteet alueelliselle kestäväen kehityksen yhteistyölle. Valonia on puolueettomana ja laaja-alaisena asiantuntijana vastannut yhteistyöstä jo yli kaksikymmentä vuotta. Alueellinen yhteistyö on muodostunut kansallisesti ja kansainvälisestikin tunnetuksi esimerkiksi hyvästä toimintamallista. Suurin merkitys Valonian toiminnan vakiintumiselle on kuitenkin ollut kuntien tahto tehdä kestäväen kehityksen työtä yhteisvoimin.

Valonian uusi ohjelmakausi ulottuu aina vuoteen 2030 asti. Tämä on kansainvälisestikin tunnistettu tarkasteluvuosi, johon mennessä on pystyttävä merkittäviin edistysaskeliin sekä ilmastonmuutoksen vastaisissa toimitissa, luonnon monimuotoisuuden hupenemisen pysäyttämissestä että luonnonvarojen kestävämmässä käytössä. Ohjelman tavoitteet ja Valonian toiminta onkin kytkeyty alueilleisiin, valtakunnallisiin ja EU-tason strategisiin kestäväen kehityksen ja ilmastopolitiikan päämääriin. Tavoitteita ja toimintaa kehitetään ja päivitetään ohjelmakauden aikana jatkuvasti.

Ohjelma 2030 on elävä strategia, jonka tavoitteena on kestävä kunta, ja sitä kautta myös maakunta, vuonna 2030. Ohjelman väljä rakenne jättää tilaa maailman muuttumiselle sekä kuntien toisistaan eroaville tarpeille ja lähtökohdille. Rakenne mahdollistaa ohjelman säännöllisen päivityksen sekä toimenpiteiden ja etenemispolkujen kriittisen tarkastelun yhteistyössä kuntien kanssa.

MAAKUNTATASON TARKASTELU ON TÄRKEÄÄ, SILLÄ MONET RATKAISUT OVAT YHTEISIÄ JA POHJAUTUVAT ALUEELLISIIN VAHVUUKSIIN JA HAASTEISIIN. YHTEISTYÖLLÄ MAAKUNTA ON ENEMMÄN KUIN OSIENSA SUMMA.

KESTÄVÄ KUNTA 2030 – RATKAISUPALETTI JA TAVOITTEET

TAVOITTEISIIN PÄASEMINEN EDELLYTTÄÄ ESIMERKIKSI, ETTÄ KUNTA...

...toimeenpanee ja päivittää
ilmastosuunnitelmaa.

...suunnittelee, resursoi ja seuraa toimia osana
talousarviovalmistelua

...vähentää alueellaan
rakentamisen haitallisia luontovaikutuksia

...edistää paikallistoimijoiden aktiivisuutta muun muassa
vesiensuojelussa.

...toteuttaa asukkaiden
kestävää liikkumista tukevia ratkaisuja.

...ohjaa kunnan metsänhoitoa
monitavoitteisella metsäohjelmalla.

...ottaa käyttöön
uusiutuvan energian ratkaisuja.

...edistää osaltaan
maatalouden päästöjen vähentämistä.

...selvittää **ennallistamis- ja suojelupotentiaaliset kohteet**

...parantaa energiatehokkuutta kaikessa toiminnassa ja liittyy
energiatehokkuus-sopimukseen.

...edistää hankintojen kautta mm. **rakentamisen kiertotaloutta ja ruokaketjun kestävyyttä.**

...tarjoaa **osallistumisen mahdollisuuksia** ja purkaa vastakkainasettelua.

...lisää **viher- ja vesialueiden kytkeytyvyyttä sekä luonnon monimuotoisuutta** myös rakennetussa ympäristössä.

...vahvistaa **kokonaisvaltaisesti kestäviä kasvatus- ja kouluyhteisöjä**

...ehkäisee **haitallisten aineiden ja ravinteiden valumia** vesistöihin

...etsii sopivimmat keinot vähentää liikenteen **päästöjä.**

...luo puitteet **materiaalien kulutuksen vähentämiselle ja tehokkaalle kierrolle.**

Ratkaisupalettia ja tavoitteita on päivitetty toukokuussa 2025.

KUNTA 2030

TAVOITTEITA, JOIHIN SUOMI ON SITOUTUNUT

HIILINEUTRAALIUS VUOTEEN 2035

ILMASTOVIISAS MAA- JA METSÄTALOUS

LIKKUMISEN PÄÄSTÖT PUOLITETTU

LUONNON MONIMUOTOISUUS VAHVISTUU

MATERIAALIEN KIERTOTALOUSASTE KAKSINKERTAISTUU

UUSIUTUMATTOMIEN LUONNONVAROJEN KULUTUS VÄHENEE

VESIEN HYVÄ EKOLOGINEN TILA

VALONIAN ROOLI JA TEHTÄVÄT

Valonia on sitoutunut olemaan kuntien tukena tavoitteiden saavuttamisessa. Valonialla on pitkäjänteisen työn kautta saavutettu arvostus ja asema vakiintuneena, laaja-alaisena kestävä kehityksen asiantuntijana. Valonia vahvistaa kuntien kestävä kehityksen resursseja, linkittää yhteen kuntien eri toimialoja sekä vahvistaa myös kuntien välistä yhteistyötä. Valonia on osaltaan varmistamassa, että siirtymä kohti kestävämpää yhteiskuntaa tapahtuu oikeudenmukaisesti, yhteiskunnan eri ääniä kuunnellen ja osallistumisen paikkoja tarjoten.

Valonia on aktiivisesti mukana erilaisissa kansallisissa ja alueellisissa kestävä kehityksen valmistelutöissä. Näissä prosesseissa Valonia tuo kuntien äänen mukaan myös laajempiin kokonaisuuksiin ja edesauttaa paikallisten ratkaisujen syntymistä. Myös asema osana Varsinais-Suomen liittoa vahvistaa Valonian roolia osana yleistä aluekehittämistä ja edunvalvontaa.

MITEN VALONIA VOI AUTTAA KUNTIA PÄÄSEMÄÄN TAVOITTEISIIN?

Uusien kehittämishankkeiden ja kokeilujen testaaminen sekä hyvien toimintamallien ja esimerkkien jalkauttaminen Varsinais-Suomen kuntiin

Erilaiset osallistumisen mahdollistavat kokeilut, esimerkiksi asukasfoorumit ja teemakeskustelut sekä elinympäristökunnostukset

Suora asiantuntija-apu kunnille esimerkiksi ilmasto-ohjelmatyössä

Neuvonta, viestintä- ja koulutustehtävät eri aihealueista, esimerkiksi energianeuvonta, hankintakoulutukset sekä koulujen ja päiväkotien ympäristökasvatus

Laaja-alainen viestintä: luotettavan tiedon keruu, analysointi ja välittäminen sekä uuden tiedon tuottaminen ja hyvien esimerkkien esiin nostaminen

Verkostojen koordinointi, eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen ja kumppanuus

Alueellisen kestävä kehityksen toteutumisen seuranta

KUNTIEN TARPEET OVAT VALONIAN TYÖN LÄHTÖKOHTA.

YHTEISTYÖ ETENEE TYYPILLISESTI TÄHÄN TAPAAN:

1. KUNNASSA TODETAAN JOKIN TARVE

Usein Valoniaa tarvitaan avuksi ideointiin etenkin tilanteessa, jossa asiantuntijatyöhön tai toteutukseen ei löydy kunnasta luontevaa edistäjää. Yhteyttä voi ottaa matalalla kynnyksellä!

2. POHDITAAN SOPIVA RATKAISU

Valonia auttaaideoimaan ratkaisua, mahdollista toteutusta tai testausta. Kunnilla on käytössään Valonian asiantuntemus sekä kokemus mm. hankkeistamisesta ja rahoituksen selvittämisestä sekä laajat yhteistyöverkostot.

3. RYHDYTÄÄN TOIMEEN!

Käytännön toteutus voi olla lähes mitä tahansa: kartoitus, kokeilu tai koulutuspaketti, osallistava kampanja tai uudenlaisen toimintamallin testaus yritysten ja kunnan toimijoiden kanssa.

4. KUNTA OTTAA UUDET OPIT KÄYTÄNTÖÖN

Kun ratkaisu on saanut lopullisen muotonsa, jää kunnan tehtäväksi huolehtia toimeenpanon jatkosta. Valonia voi auttaa mm. viestinnässä ja kohderyhmien tavoittamisessa, hyvien mallien levittämisestä muihinkin kuntiin sekä jatkon suunnittelussa.

**KUNTIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ ON
VALONIAN TOIMINNAN YDIN.**

**TOIMENPITEIDEN TOTEUTTAMINEN
EDELLYTTÄÄ KUNNILTA AKTIIVISTA ROOLIA
JA ROHKEUTTA ERILAISIIIN KOKEILUIHIN,
JOTKA TÄHTÄÄVÄT KUNNAN
TOIMINTATAPOJEN MUUTOKSIIN.**

YHTEISTYÖ

Kuntien lisäksi Valonian tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat alueelliset ja valtakunnalliset toimijat, kuten korkeakoulut ja muut oppilaitokset, tutkimuslaitokset, yhdistykset ja etujärjestöt. Monen toimijan kanssa yhteistyö on vakiintunutta sisältäen muun muassa yhteisiä hankkeita, tiedonvälitystä, asiantuntijayhteistyötä sekä yhteisten tilaisuuksien järjestämistä.

Laaja yhteistyö mahdollistaa resurssien tehokkaan käytön – päällekkäisiä toimia pyritään välttämään ja hyödyntämään jo käynnissä olevia prosesseja sekä jo kerättyä tietoa. Tärkeää on tunnistaa, mikä on Valoniale tarkoituksenmukaisin rooli missäkin prosessissa.

Uuden ohjelmakauden osalta yhteistyön merkitys korostuu entisestään. Erityisesti tulemme vahvistamaan Valonian ja kuntien luottamushenkilöiden välistä yhteistyötä, jotta kestävä kehityksen ratkaisuja käsitellään entistä paremmin osana kuntien päätöksentekoa sekä strategioiden valmistelua.

RAHOITUS JA OHJAUS

Valonian rahoituspohja on laaja-alainen. Kuntien rahoitusosuus vuosibudjetista on noin neljännes ja se toimii hankkeiden omarahoitusosuuksina. Merkittävin rahoituslähde ovat kansalliset ja EU-tason hankkeet. Yhteiset hankkeet tarjoavat kunnille hyvän mahdollisuuden täydentää kestävä kehityksen resurssejaan. Rahoitusmallin avulla Valonia kykenee tuottamaan jäsenkunnilleen huomattavasti kuntien maksuosuutta suuremman määrän palveluita. Valonian toimintaa ohjaa kuntaedustajista ja keskeisimmistä sidosryhmistä koostuva ohjausryhmä.

TOIMEENPANO JA SEURANTA

**Ohjelma ulottuu vuoteen 2030 ja sen toteuttaminen on Valonian, kuntien ja muiden kumppaneiden yhteinen tavoite. Valonia vastaa toiminnan suunnittelusta, hanke-
rahoituksesta ja seurannasta, mutta yhteistyö kuntien kanssa on tiivistä.**

Toimenpiteet määritellään vuosikohtaisissa toiminta-suunnitelmissa, joiden lähtökohtana ovat ohjelman ratkaisupaletti ja tavoitteet. Kuntien tarpeita ja toiveita toimenpiteistä kuullaan säännöllisesti.

Ohjelmakauden aikana suoritetaan kaksi virallista väliarviointia vuosina 2024 ja 2027. Väliarvioinneissa tarkastellaan toimenpiteiden toteutusta, työn etenemistä ja vaikuttavuutta. Samalla arvioidaan, onko toiminta- ja lähestymistapoja tarpeen muuttaa ja ovatko asetetut tavoitteet muuttuneet tai tarkentuneet. Väliarviointit ovat myös kunnille tilaisuus arvioida työn etenemistä ja yhteistyön jatkoa.

VÄLIARVOINNEISSA TARKASTELLAAN SEKÄ KUNTA 2030 -TAVOITTEIDEN ETTÄ VALONIAN TOIMINNAN TOTEUTUMISTA.

2024

2027

2030

INDIKAATTOREITA, JOITA PÄIVITETÄÄN TARPEEN MUKAAN JA SEURATAAN VÄLIARVIOINNEISSA:

KUNTA 2030

VERKOSTOIHIN JA SOPIMUKSIIN SITOUTUNEET KUNNAT

ILMASTO-OHJELMAT JA HANKINTASTRATEGIAT

VESIEN EKOLOGINEN TILA

UUSIUTUVAN ENERGIAN TUOTANNON MÄÄRÄ

LUONTOTYYPPIEN JA LAJIEN TILA

ALUEEN JA KUNTIEN KASVIHUONEKAASUPÄÄSTÖT

KESTÄVÄÄ LIIKKUMISTA EDISTÄVÄT RATKAISUT

VALONIA

KUNNILTA JA SIDOSRYHMILTÄ KERÄTTY PALAUTE

VIESTINNÄN MITTARIT

KOULUTUKSET, NEUVONTA, TILAISUUDET

OSALLISUUTTA EDISTÄVÄT KOKEILUT JA TAPAHTUMAT

KUNTIEN KÄYTTÖÖN JALKAUTETUT TOIMINTAMALLIT

TALOUDEN TOTEUTUMINEN

KÄYNNISTYNEET HANKKEET

AKTIIVISESTI TOIMIVAT VERKOSTOT

KANSALLISET TAVOITTEET ON KOOTTU SEURAAVISTA LÄHTEISTÄ:

GreenComp, Kestävää kehitystä koskeva eurooppalainen osaamiskehys (2022)

Helmi-elinympäristöohjelma 2021–2030 (2020)

Hiilineutraali Suomi 2023 - kansallinen ilmasto- ja energiastrategia (2022)

Ilmastolaki (2022)

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia (2016)

Kansallinen kalatiestrategia (2012)

Kansallinen metsästrategia 2035 (2023)

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (2022)

Kierrolla kärkeen: Suomen tiekartta kiertotalouteen 2016–2025 (2016)

Kierrätyksestä kiertotalouteen – Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2030 (2018)

Kiertotalouden strateginen ohjelma (2021)

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (2022)

Pienvesien suojelu- ja kunnostusstrategia. Ympäristöministeriön raportteja 27/2015.

Ravinteiden kierrätyksen toimenpideohjelma 2019–2030. Kokeiluista tuloksiin – ravinteiden kierrätyksen arkea (2019)

Saaristomeri-ohjelma (2021)

Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019

Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018.

Luontotyyppien punainen kirja, osa 1 ja osa 2. Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus (2016)

Vaelluskalaohjelma NOUSU (2020)

Vaikuta vesiin. Vesien tila hyväksi yhdessä – vesienhoitosuunnitelmat, toimenpideohjelmat, merenhoidon julkaisut sekä tulvariskien hallintasuunnitelmat

Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030 – kohti ilmastoviisasta arkea (2017)

Varsinais-Suomen ilmastotiekartta (2023)

Vesien ja meren tilan parantamisen AHTI-ohjelma 2023–2027 (2023)

YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma – Agenda2030 (2015)

